

כיצד האנדרדוג מנצח

Category: בראשית, ויצא

מידת הענווה סייעה ליעקב במלחמתו עם עשיו והיא שעמדה לבית הלל במחלוקת הממושכת מול בית שמאי.

מישיגן ניצחה

בשבוע האחרון התקיים בקולומבוס אוהיו משחק פוטבול בין הקבוצות היריבות של אוהיו סטייט ומישיגן. אחד מחברי הקהילה סיפר לי שחתנו שהוא רופא נורילוג הינו בוגר אוניברסיטת מישיגן ואוהד שרוף של הקבוצה. אחד המטופלים שלו העניק לו שני כרטיסים למשחק, והוא שמח מאוד ללכת, אבל אשתו דאגה מאוד מכך שהוא ילך לבד לבוש בחולצה כחולה של מישיגן למשחק שרוב המשתתפים הם אוהדים של אוהיו סטייט. לכן היא התחננה לאביה (שהוא אדם חזק) שיצטרף לבעלה כדי להגן עליו מחמומי מוח שיכולים לתקוף אותו, אך ורק בגלל שהוא אוהד של הקבוצה היריבה.

לאחרי תחנונים רבים הוא נענה לבקשתה, וכך הלכו החותן והחתן. זה לבוש בחולצה אדומה של אוהיו סטייט והשני בחולצה כחולה של מישיגן. בדרך למשחק 'זכה' החתן לקבלת פנים מהאוהדים של הקבוצה היריבה שכללה צעקות וקללות. בסופו של דבר הם הגיעו והתיישבו במקומות מצוינים שמשם יכלו להביט על המשחק מקרוב.

בחצי הראשון של המשחק החותן מאוד נהנה: הוא מעולם הוא לא השתתף במשחק שיותר ממאה אלף איש שואגים ומריעים לקבוצה שלהם, ואוהיו סטייט שיחקה מצוין. ואילו חתנו ישב כאבל בין חתנים.

במחצית השנייה של המשחק התחולל מהפך: דווקא הקבוצה של מישיגן שיחקה מצוין, וחתנו היה היחיד שצעק והריע, ואילו כל השאר ישבו סביבו בפנים נפולות. הם ישבו ביציע שבו המושבים באצטדיון יקרים יותר כשלצידם ישבו אנשים מתורבתים, כך שלמזלו אף אחד לא צעק או קילל אותו. בסיום המשחק, כשמישיגן ניצחה את אוהיו סטייט בהפרש ענק, כולם עזבו את המקום שבורי לב, כמעט כמו אנשים שחוזרים מהלוויה של חבר קרוב.

מה שעוד יותר כאב, זה שבקזינו שבו מהמרים על התוצאה של המשחק, כולם שמו את כספם על כך שאוהיו סטייט ינצחו והנה לפתע קורית נפילה כזאת. הוא אמר לי שלקח לו יומיים להתאושש מהמשבר הזה. בתו לעומת זאת דיווחה שבעלה מעולם לא היה במצב רוח טוב יותר, הוא נחמד ועוזר בבית, והוא ממש בעננים.

מה סוד ההצלחה של יעקב

במשך השבוע כל המומחים ניסו להסביר מה גרם למהפך, אבל אולי יש כאן משהו רוחני יותר. בשבועות האחרונים אנו קוראים על יעקב ועשיו. שני האחים היו יריבים מרחם אימם ועד הקבורה. כבר כשרבקה אימם הייתה בהריון, מספרת התורה בתחילת פרשת תולדות "ויתרוצצו הבנים בקרבה", עד כדי כך שאמרה "למה זה אנוכי".

רבקה הולכת לדרוש בבית מדרשו של שם, בן נתן. שם אמר לה: "שני גויים בבטןך? ולאום מלאום יאמץ", שני לאומים יצאו מהרחם של רבקה והם תמיד יאבקו אחד עם השני, וכשזה קם זה נופל.

מאז במשך כל חייהם שררה ביניהם יריבות. אם זה מכירת הבכורה של עשיו ליעקב, או הברכות שיעקב הוציא במרמה, ועד לקבורתו כפי שמסופר בסוף חומש בראשית על הפסוק: "נפתלי אילה שלוחה", ואומר רש"י שכשבאו לקבור את יעקב במערת המכפלה, הגיח לפתע משום מקום עשיו וטען שהמקום שייך אליו, על אף שהוא מכר את הבכורה (ויחי מט, כא. סוטה יג, א). יתירה מזו, אומר רש"י: "נטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן" ואמר לעשיו טול זה בשביל חלקך במערה" (ויחי נ, ה).

נשאלת השאלה, מה היה הסוד של יעקב אבינו שבמריבה בינו לבין עשיו ידו הייתה תמיד על העליונה? התשובה לכך היא שאחד הדברים המיוחדים שאנו מוצאים אצל יעקב זוהי מידת הענוה.

בתחילת פרשתנו, כאשר יעקב עזב את בית אביו בבאר שבע וברח לחרן, הוא עצר בדרך ללינת לילה בבית א-ל. שם הוא חלם את חלום הסולם שבו מלאכי אלקים עולים ויורדים. "והנה ה' ניצב עליו" והבטיח לו "והנה אנכי עמך, ושמרתך בכל אשר תלך, והשיבותיך אל האדמה הזאת, כי לא אעזבך" (ויצא כח, טו). זוהי פוליסת ביטוח הטובה ביותר שאדם יכול לקבל.

והנה בפרשת וישלח מסופר שיעקב בחזרתו מחרן, יחד עם משפחה גדולה ועשירות גדולה, הוא דאג מאוד מהמפגש עם עשיו. הוא פנה לקב"ה בתפילה "קטונתי מכל החסדים". הוא לא תבע מהקב"ה שיעמוד בהבטחתו, אלא להיפך. יעקב הרגיש שלא מגיע לו כלום, ולכן הוא פנה לקב"ה וביקש רחמים שיגן עליו. זהו אדם עניו מאוד.

הדבר מתבטא גם בשם שלו: יעקב, מלשון עקב. השם שלו מסמל את החלק הנמוך ביותר בגוף האדם. בערוב ימיו הקב"ה נתן ליעקב את השם "ישראל" שבו יש את המילים 'לי ראש', אבל יעקב תמיד הרגיש עקב-קטן בעיני עצמו, ואדם שהוא עניו זוכה להצלחה!

המתכון: קצת ענוה

מדוע באמת ענוה היא המתכון להצלחה? מסופר על הרבי מאפטא, אדמו"ר חסידי מפורסם שחי

לפני 200 שנה, שפעם הגיע לעיר מסוימת. שניים מעשירי העיר הזמינו אותו להתארח בבתיהם, אחד היה מקפיד במצות ואין בו רבב, אבל גאוותן. על השני ריננו הבריות שהוא מתעסק בדברים לא ראויים כלל, אבל היה אדם עניו.

הרבי מאפטא בחר להתארח אצל אותו אחד שריננו עליו. כשחסידיו שאלו אותו מדוע הוא בחר את הבית הזה כשיש לו את האפשרות להתארח אצל אדם שמקפיד על קלה כבחמורה, הוא ענה כך: על הגאוותן הגמרא אומרת שהקב"ה אומר עליו "אין אני והוא יכולים לדור בעולם" (סוטה ה, א). דהיינו, הגאוותן כביכול דוחק את רגלי השכינה. הוא כל כך מלא בעצמו שהוא לא משאיר מקום לאף אחד, ואפילו לא לקב"ה בכבודו ובעצמו.

אמר הרבי מאפטא שאם הקב"ה לא שם גם לי אין מה לחפש שם! השני מאידך, הוא עניו ושפל ברוך. נכון שיתכן שהוא חוטא, אבל על אנשים החוטאים אומר הקב"ה: "השוכן איתם בתוך טומאותם" (ויקרא טז, טז). ואם הקב"ה שוכן אצלו גם אני אשמח לדור בביתו. אם הקב"ה נמצא אתו זה מתכון בטוח להצלחה.

חסידות מלמדת אותנו שכל מה שקורה ברוחניות משתקף גם בעולמנו הגשמי. הסוד לחיי נישואים מאושרים זה 'קצת ענוה'. וזה נכון גם ליחסי עבודה תקינים. ככל שאתה פחות מרגיש שחייבים לך, כך יהיה לך קל יותר להסתדר עם אנשים אחרים.

וזהו גם הסוד לאריכות ימים. קראתי כמה וכמה ראיונות עם אנשים שהאריכו ימים מאוד, בפרט אנשים שעברו את גיל המאה ויותר. המכנה המשותף שלהם היה שהם היו אנשים בלי ציפיות גבוהות, תמיד שמחים בחלקם. אין להם את ההרגשה שכל העולם חייב להם, והם מרוצים ומאושרים.

העובדה שענוה היא מתכון להצלחה אנו רואים בסיפור של בית שמאי ובית הלל. אלו היו שתי קבוצות בנות פלוגתא מוכרות מתקופת בית שני, שלהם היו שיטות שונות בלימוד התורה. בית שמאי היו בדרך כלל מחמירים יותר ובית הלל מקילים יותר.

הגמרא מעידה "שבית שמאי היו מחודדים יותר בחכמתם מבית הלל" (יבמות יד, א). בית שמאי היו למדנים גדולים יותר. בכל זאת ההלכה נפסקה כבית הלל. מדוע? אומרת הגמרא "מפני שנחין ועלובין היו", הייתה להם ענוה. כשהם היו מלמדים תורה הם גם לימדו את שיטת בית שמאי, ואדרבא, היו מקדימים את דברי בית שמאי לדבריהם (עירובין יב, ב).

בלי אגו קל להתחבר

מדוע באמת נקבעה הלכה כבית הלל? לכאורה בית שמאי הבינו טוב יותר את התורה. אפשר להסביר זאת על פי המבואר בחסידות שיש את 'חכמתו' של הקב"ה, ויש את 'רצונו' של הקב"ה. התורה היא 'חכמתו' של הקב"ה וההלכה היא 'רצונו'. כשמדובר בתורה שהיא 'חכמתו', אז מי

שיותר למדן מבין יותר טוב, ואילו כשמדובר בהלכה שהיא 'רצונו' של הקב"ה, כלומר, איך הקב"ה רוצה שננהג בפועל, כאן זו כבר רמה אחרת לגמרי. בשביל לדעת מהו רצון ה', אנו צריכים אדם שיכול להתחבר לקב"ה.

נשאלת השאלה איך באמת מתחברים לקב"ה? קורה לא-עלינו שאדם סובל ממחלה מסוימת אבל הרופא לא מצליח לגלות מהי המחלה שממנה הוא סובל. וכך הוא הולך מרופא לרופא שגדול ממנו, מכתת את רגליו אצל גדולי הפרופסורים בעולם, כל אחד אומר משהו אבל בפועל אף אחד לא מצליח לקבוע את הדיאגנוזה הנכונה, עד שהוא מגיע לרופא לא מפורסם ולא גאון ודווקא הוא זה שמצליח לפענח את המחלה שלו ולטפל בה.

מדוע דווקא הרופא הזה הצליח היכן שכל המומחים הגדולים נכשלו? כי הם באו עם מסקנות קדומות. הם בטוחים שכבר ראו הכול, והם מיד יודעים ממה הוא סובל! מאידך לרופא הפשוט אין שום דעות קדומות. הוא הקשיב לחולה, התחבר לכאב שלו ודווקא בגלל זה הוא הצליח לעלות על הבעיה. הקשר הנפשי חשוב לפעמים יותר מהידע, וזה נכון גם כשזה מגיע לדעת מהו רצון ה'.

אדם שהוא עניו ואין לו אגו, קיים סיכוי שהוא יוכל להתעלות מעצמו ולהתקשר לקב"ה, ואז יוכל לכוון לרצונו יתברך. עניינו של הצדיק הוא לאו דווקא החלק האינטלקטואלי שבו, אלא יותר אינטואיציה רוחנית, וכך אפשר להרגיש מהו רצון השם (מחשבת החסידות ח"א עמ' 320).

ברור שצריך לדעת מה התורה אומרת על הנושא, אבל כדי לקבוע הלכה זקוקים ליותר מזה, זקוקים לחיבור. לדוגמא, חג החנוכה מתקרב ובא, וגם בו ישנה מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל. בית שמאי סבורים שביום הראשון מדליקים שמונה נרות, בשני שבעה נרות וכל הלאה, "פוחת והולך". ואילו בית הלל סבורים שביום הראשון מדליקים נר אחד, בשני שני נרות, "מוסיף והולך". כדי לדעת מה לעשות בפועל, מהו "רצון ה'", צריך ענוה וביטול, וזה היה לבית הלל.

המסר עבורנו הוא שככל שיהודי יהיה יותר עניו, כך הוא יהיה יותר מחובר לקב"ה ויזכה לכוון לעשות את רצונו של הקב"ה.

(מיוסד על "תובנות לחיים" לפרשת וישלח. משיחת י"ט כסלו תשט"ו תו"מ י"ג עמ' 141).